

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2025.2.08>

Постановка проблеми. Забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобальної турбулентності, цифрової трансформації, енергетичної кризи та зростання геополітичної напруги є одним із ключових завдань сучасної економічної політики. Традиційні підходи вже не забезпечують ефективної протидії новим багатофакторним загрозам, що одночасно виникають у фінансовій, виробничій, соціальній, екологічній та інформаційній сферах. Зростаюча роль цифровізації, інновацій та зеленого переходу потребує переосмислення стратегічних підходів до забезпечення стійкості економіки. *Мета дослідження.* Метою дослідження є обґрунтування особливостей забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобальної турбулентності та визначення стратегічних пріоритетів для підвищення її стійкості та конкурентоспроможності на глобальному рівні. *Об'єкт дослідження.* Економічна безпека держави як комплексна система, що забезпечує стійкість економічного розвитку в умовах глобальних ризиків. *Методи, використані в дослідженні.* У дослідженні застосовано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, логічного узагальнення, системного підходу, структурно-функціонального аналізу, а також табличний метод і графічне моделювання для наочного представлення результатів. *Основна гіпотеза дослідження.* Глобальна турбулентність, інноваційні технології та енергетична трансформація формують нові ризики й можливості, що вимагають розроблення адаптивних моделей забезпечення економічної безпеки. *Виклад основного матеріалу дослідження.* Досліджено зміни у структурі загроз економічній безпеці держави, пов'язані з цифровізацією, енергетичними викликами та інноваційними процесами. Розроблено класифікацію загроз за сферами їх виникнення, охарактеризовано ключові індикатори економічної безпеки. Проаналізовано вплив глобальної турбулентності на національні економіки, окреслено необхідність інтеграції інноваційного розвитку, цифрової трансформації та зеленої економіки в стратегії економічної безпеки. Запропоновано модель забезпечення економічної безпеки держави з урахуванням глобальних змін. *Оригінальність та практична значимість дослідження.* Дослідження пропонує системний підхід до забезпечення економічної безпеки, інтегруючи інноваційні, енергетичні та цифрові компоненти, що може бути використано у формуванні державних стратегій економічного розвитку. *Висновки та перспективи подальших досліджень.* Встановлено стратегічні пріоритети забезпечення економічної безпеки, серед яких: диверсифікація економіки, енергетична незалежність, цифрова трансформація, інституційне зміцнення та інтеграція у глобальні економічні процеси. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку кількісного інструментарію оцінки рівня економічної безпеки в умовах цифровізації та зеленої трансформації.

Ключові слова:

циркулярна економіка, глобальна турбулентність, енергетична трансформація, зелена економіка, інновації, цифровізація, економічна безпека, національна економіка, цифрова економіка.

ECONOMIC SECURITY OF THE STATE IN CONDITIONS OF GLOBAL TURBULENCE: CHALLENGES AND STRATEGIC PRIORITIES

Problem statement. Ensuring the economic security of the state amid global turbulence, digital trans-

¹ Шевченко Ірина Олександрівна, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри менеджменту та бізнес адміністрування, Національний аерокосмічний університет "Харківський авіаційний інститут", м. Харків, Україна.

Shevchenko Iryna, Doctor of Economics Science, Associate professor, Professor of the Management and business administration Department, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8188-3551>

e-mail: Irina_shevchenko@ukr.net

[Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

formation, energy crises, and growing geopolitical tensions is one of the key tasks of modern economic policy. Traditional approaches no longer guarantee effective counteraction to new multifactorial threats simultaneously arising in the financial, production, social, environmental, and informational spheres. The increasing role of digitalization, innovation, and the green transition requires a reconsideration of strategic approaches to ensuring economic resilience. *Research objective.* The aim of the research is to substantiate the features of ensuring the economic security of the state under conditions of global turbulence and to identify strategic priorities for enhancing its resilience and competitiveness at the global level. *Object of the research.* Economic security of the state as a complex system that ensures the sustainable development of the economy under global risks. *Methods used in the research.* The research employed methods of analysis and synthesis, induction and deduction, logical generalization, a systemic approach, structural-functional analysis, as well as tabular methods and graphical modeling for the visual presentation of results. *Basic research hypothesis.* Global turbulence, innovative technologies, and energy transformation create new risks and opportunities, requiring the development of adaptive models for ensuring economic security. *Presentation of the main material of the research.* The study explores changes in the structure of threats to the state's economic security associated with digitalization, energy challenges, and innovation processes. A classification of threats by spheres of their emergence has been developed, and key indicators of economic security have been characterized. The impact of global turbulence on national economies is analyzed, and the necessity for integrating innovation development, digital transformation, and the green economy into economic security strategies is highlighted. A model for ensuring the economic security of the state considering global changes is proposed. *Originality and practical significance of the research.* The research offers a systemic approach to ensuring economic security by integrating innovative, energy, and digital components, which can be used for the development of national economic strategies. *Conclusions and prospects for further research.* Strategic priorities for ensuring economic security have been identified, including economic diversification, energy independence, digital transformation, institutional strengthening, and integration into global economic processes. Further research should focus on developing quantitative tools for assessing the level of economic security under conditions of digitalization and the green transition.

Keywords:

circular economy, global turbulence, energy transformation, green economy, innovation, digitalization, economic security, national economy, digital economy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації, прискореної цифрової трансформації, енергетичної кризи та зростання геополітичної напруги питання забезпечення економічної безпеки держави набуває особливого значення. Сучасна глобальна економіка характеризується високим рівнем нестабільності, що проявляється у періодичних фінансових кризах, енергетичних дисбалансах, кіберзагрозах та посиленні конкуренції за природні ресурси.

Традиційні підходи до формування системи економічної безпеки виявляються недостатніми для ефективної протидії новим багатofакторним загрозам, що одночасно виникають у фінансовій, виробничій, соціальній, екологічній та інформаційній сферах. Особливої уваги потребує аналіз впливу процесів енергетичної трансформації та зеленого переходу, які поряд із цифровізацією стають новими драйверами ризиків та можливостей для національної економіки. В умовах постійних змін важливим завданням є визначення стратегічних пріоритетів економічної політики держави, здатної забезпечити її економічну стійкість, конкурентоспроможність і

сталій розвиток у довгостроковій перспективі.

Мета статті. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі особливостей забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобальної турбулентності, енергетичної трансформації, зеленого переходу, інновацій та цифровізації, а також у визначенні стратегічних пріоритетів і напрямів підвищення стійкості національної економіки до сучасних ризиків і загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. сучасних умовах глобальної турбулентності питання економічної безпеки набувають особливої актуальності. Більшість сучасних досліджень зосереджені на вивченні впливу цифрових трансформацій на фінансову стабільність і безпеку економічних систем.

Зокрема, у роботах Десятнюк О.М. та Птащенко О.В. [1; 2] проаналізовано, як цифровізація економіки змінює підходи до забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах глобалізації. Автори акцентують увагу на необхідності адаптації систем управління ризиками до викликів цифрової епохи, підкреслюючи посилення загроз кібербезпеці

та фінансовій стійкості компаній.

Подібні аспекти розвитку економічного простору висвітлюють Птащенко О.В., Кириленко О.П. та Курцев О.Ю. [3], які наголошують на ролі людського капіталу, інклюзії та безпеки в умовах цифрових перетворень. Вони зазначають, що цифрова трансформація є важливим чинником не лише економічного розвитку, але й нових ризиків для стабільності держави.

Шевченко І.О. [4] аналізує процеси трансформації цифрової торгівлі, розкриваючи, як взаємодія державного і приватного секторів впливає на економічну безпеку в епоху цифровізації. Крім того, у дослідженні [8] розглянуто фактори, що впливають на інвестиційну активність підприємств у сфері цифровізації, що має безпосереднє значення для забезпечення економічної безпеки через стимулювання інновацій та розвиток внутрішнього ринку. Ці висновки доповнюються дослідженням просторових викликів економічної безпеки промислових підприємств, проведеним Zybareva O., Shevchenko I., Tulchynska S. та співавторами [5], де підкреслено важливість просторової оптимізації для стійкості економічних систем.

На глобальному рівні питання фінансової безпеки розглядаються у працях Desyatnyuk O., Krysovatyu A., Ptashchenko O. та Kyrylenko O. [6], де запропоновані стратегії та механізми захисту національних інтересів у контексті глобалізації. Окремо у роботі Krysovatyu A., Desyatnyuk O. та Ptashchenko O. [7] акцентується увага на впливі цифрових інновацій на фінансову та державну безпеку, що є особливо важливим у світлі зростання кіберризиків.

Узагальнення цих досліджень свідчить, що сучасна економічна безпека держави потребує комплексного підходу: поєднання цифрової трансформації, розвитку людського капіталу, фінансової стійкості, просторової оптимізації й активної інвестиційної політики. Відповідь на виклики глобальної турбулентності вимагає створення гнучких механізмів стратегічного управління ризиками та захисту національних економічних інтересів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека є необхідною умовою збереження суверенітету держави, забезпечення її економічної незалежності, соціальної стабільності та сталого розвитку. Зміни в енергетичній політиці, пов'язані з пе-

реходом до відновлюваних джерел енергії, потребують адаптації економічних стратегій до нових реалій «зеленого переходу». Цифровізація, у свою чергу, створює як нові можливості для розвитку, так і загрози у вигляді кіберризиків, цифрової нерівності та залежності від критичних технологій.

З огляду на ці процеси, виникає необхідність розроблення комплексного підходу до забезпечення економічної безпеки, що передбачає не лише нейтралізацію загроз, але й активне використання можливостей інноваційного та енергетичного розвитку. Це зумовлює важливість дослідження нових стратегічних пріоритетів, здатних забезпечити стійкість національної економіки в умовах глобальної турбулентності.

Загрози економічній безпеці держави є різноплановими та багатовимірними, що обумовлює необхідність їх систематизації для ефективної протидії (рисунк 1).

Класифікація загроз дозволяє точніше визначити вразливі місця національної економіки та розробити відповідні заходи для їх мінімізації. Оцінка рівня економічної безпеки держави здійснюється на основі системи кількісних та якісних індикаторів, що відображають її стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз (таблиця 1). Комплексний моніторинг цих індикаторів дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози та коригувати державну політику у сфері економічної безпеки.

Глобальна турбулентність стала визначальною характеристикою сучасного етапу світового розвитку. Вона проявляється у різкому зростанні нестабільності міжнародних ринків, поширенні геополітичних конфліктів, енергетичних кризах, екологічних катастроф, активізації міграційних процесів та загостренні економічної конкуренції між країнами.

Одним із ключових чинників глобальної турбулентності є посилення геополітичної напруги, що супроводжується торговельними війнами, застосуванням санкцій та обмеженням доступу до стратегічних ресурсів і технологій. Це прямо впливає на економічну безпеку держав, знижуючи їхню фінансову стабільність, обмежуючи зовнішньоекономічну активність та посилюючи залежність від глобальних фінансових центрів.

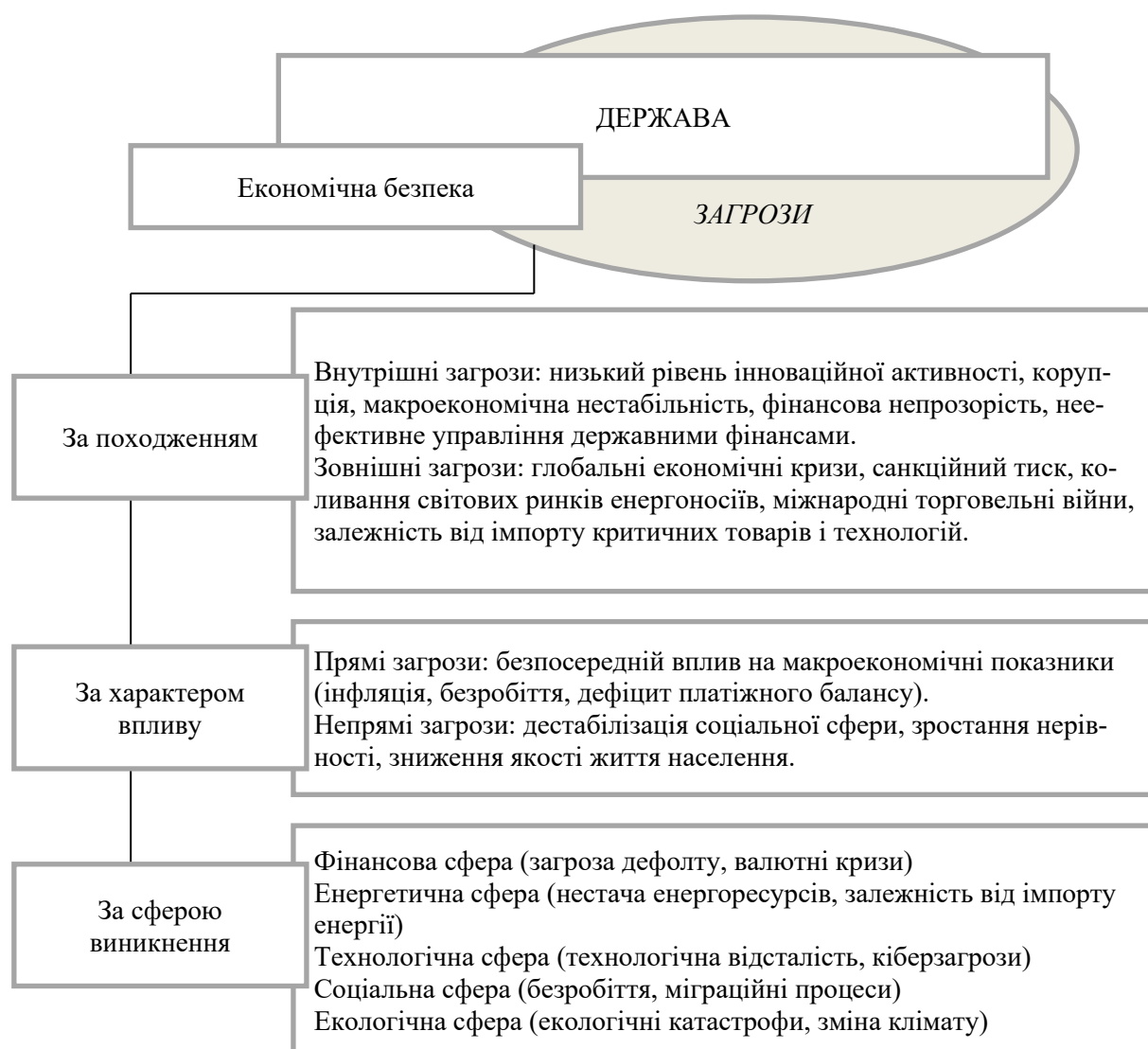

Рисунок 1 – Класифікація загроз економічній безпеці
Джерело: систематизовано автором на підставі [4; 6; 8]

Енергетичні шоки, спричинені переходом до відновлюваних джерел енергії, волатильністю цін на нафту і газ, а також геополітичними ризиками, істотно впливають на національні економіки, особливо в енергозалежних країнах. Формування нової архітектури енергетичних ринків змушує держави шукати баланс між енергетичною безпекою, екологічними зобов'язаннями та економічною ефективністю.

Цифрова трансформація, з одного боку, відкриває нові можливості для розвитку економік, але з іншого — породжує нові типи загроз, зокрема кіберзагрози, втрату конфіденційності даних, залежність від критичної інфраструктури та цифрову нерівність. Поглиблення екологічних криз і прискорення кліматичних змін також мають значний вплив на економічну безпеку, оскільки спри-

чиняють додаткові витрати на адаптацію, зниження врожайності, руйнування інфраструктури та зміщення центрів економічної активності.

Таким чином, глобальна турбулентність формує складне середовище, в якому держави повинні розробляти адаптивні моделі економічної безпеки, здатні забезпечити стійкість, гнучкість та швидку відповідь на нові виклики. Забезпечення економічної безпеки в таких умовах вимагає інтеграції інноваційних підходів, стратегічного планування та розвитку партнерських міжнародних відносин.

Таблиця 1 – Ключові індикатори стану економічної безпеки

Показник	Характеристика
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	рівень і динаміка зростання ВВП відображають загальний економічний потенціал країни
Індекс споживчих цін та рівень інфляції	стабільність цін є ознакою фінансової безпеки
Рівень зовнішнього боргу	надмірна боргова залежність підвищує економічні ризики.
Індекс екологічної стійкості	оцінка здатності економіки до розвитку без завдання шкоди довкіллю
Кібербезпека	ступінь захищеності інформаційних систем державного та приватного секторів
Рівень безробіття	показник соціальної стабільності та ефективності ринку праці
Інноваційна активність	кількість патентів, обсяг інвестицій у НДДКР (наукові дослідження і дослідно-конструкторські розробки)
Платіжний баланс та обсяг золотовалютних резервів	показники здатності держави обслуговувати зовнішні зобов'язання
Рівень енергетичної незалежності	частка власного виробництва енергоресурсів у загальному споживанні

Джерело: систематизовано на підставі [1; 2; 4; 7]

Сучасний етап глобального розвитку характеризується стрімкими технологічними змінами, активним впровадженням інновацій, переходом до «зеленої» економіки та всебічною цифровізацією. Ці процеси істотно впливають на економічну безпеку держав, породжуючи як нові можливості, так і загрози.

Інноваційні процеси сприяють підвищенню конкурентоспроможності національних економік, розвитку нових галузей (біотехнології, нанотехнології, фінансові технології), створенню доданої вартості та залученню інвестицій. Інновації стимулюють модернізацію виробництва, підвищення енергоефективності та екологічної безпеки. Однак технологічний прорив супроводжується зростанням технологічної нерівності між країнами, ризиками технологічної залежності та загрозами втрати національного контролю над стратегічними секторами.

«Зелена економіка» та енергетичний перехід, спрямований на декарбонізацію та розвиток відновлюваних джерел енергії, відкриває нові перспективи для енергетичної незалежності держав, зниження вразливості до цінових шоків на викопне паливо, зміцнення екологічної безпеки. Разом з тим, процеси трансформації енергетичного сектору пов'язані з високими інвестиційними витратами, ризиками технологічної нестабільності та необхідністю забезпечення енерге-

тичного балансу під час переходу до нових енергетичних моделей.

Цифрова трансформація економіки дозволяє підвищити ефективність виробничих процесів, створює нові ринки та бізнес-моделі, сприяє розвитку цифрових сервісів та електронного урядування. Водночас вона породжує нові ризики для економічної безпеки: кіберзагрози, втрату конфіденційності даних, цифрову нерівність, залежність від глобальних технологічних корпорацій.

Таким чином, у контексті сучасних трансформацій важливо формувати адаптивні моделі економічної політики, що одночасно стимулюють розвиток інноваційного потенціалу, сприяють безпечному енергетичному переходу та забезпечують цифрову стійкість економіки. Виявлення балансу між використанням можливостей і мінімізацією ризиків є ключовим завданням для забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобальної турбулентності.

Забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобальної турбулентності, енергетичної трансформації, інноваційних змін та цифровізації вимагає визначення чітких стратегічних пріоритетів, спрямованих на підвищення стійкості економіки та збереження національного суверенітету.

Модель забезпечення економічної безпеки держав з урахуванням глобальної турбулентності наведено на рисунку 2.

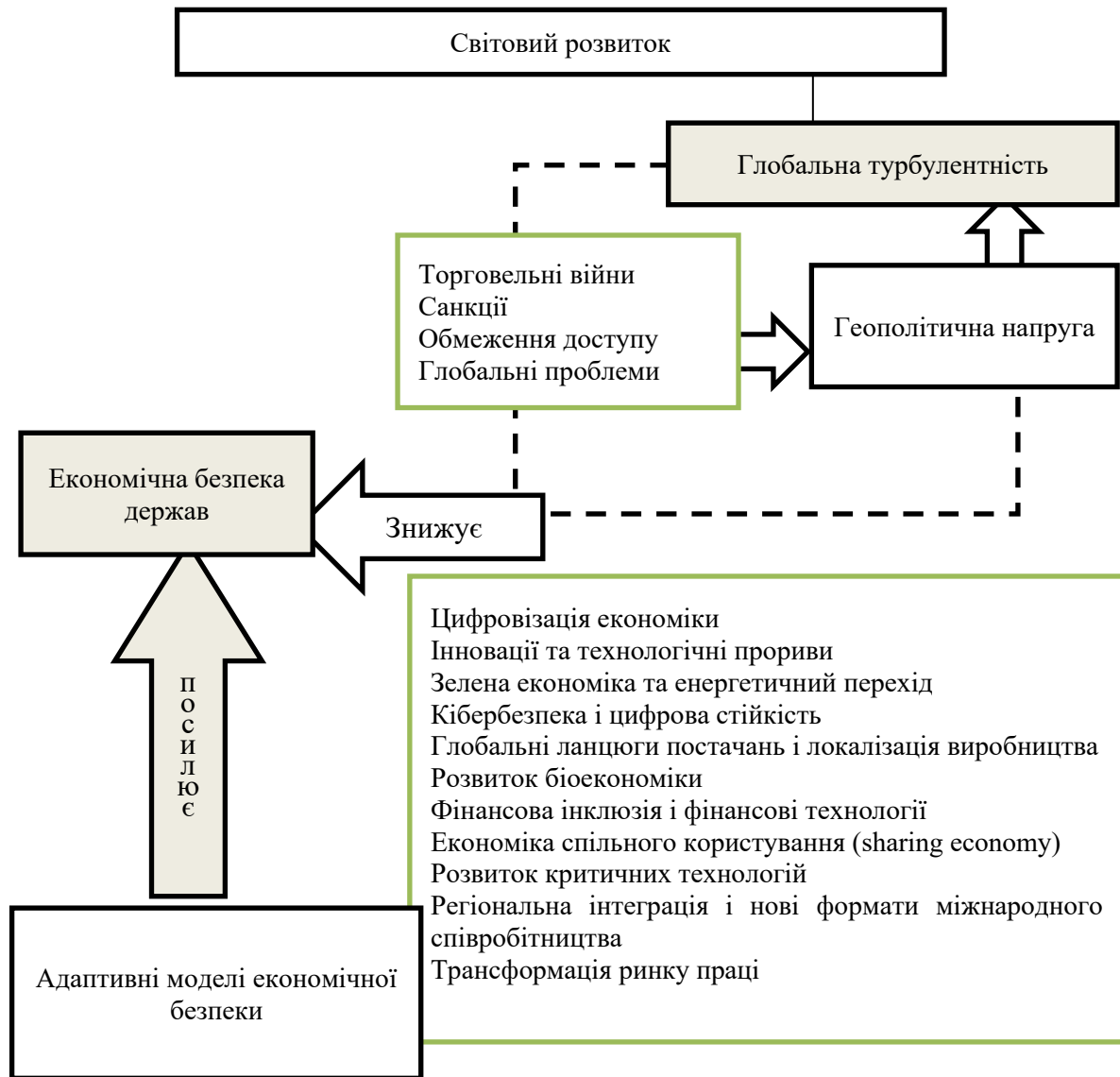

Рисунок 2 – Модель забезпечення економічної безпеки держав з урахуванням глобальної турбулентності

Джерело: розроблено автором

Таким чином, аналізуючи модель забезпечення економічної безпеки держав з урахуванням глобальної турбулентності до ключових стратегічних пріоритетів слід віднести:

Диверсифікація економіки: зменшення залежності від окремих галузей або ринків, розвиток високотехнологічних виробництв, інноваційних секторів та зеленої економіки.

Енергетична безпека та зелений перехід: стимулювання інвестицій у відновлювані джерела енергії, підвищення енергоефективності, забезпечення стабільності енергопостачання в умовах трансформації глобальних енергетичних ринків.

Цифрова трансформація та кібербезпека: розвиток національної цифрової інфраструктури, підтримка інноваційних техно-

логій, посилення захисту критичних інформаційних систем від кіберзагроз.

Фінансова стабільність: підтримка макроекономічної рівноваги, контроль за рівнем державного боргу, зміцнення національної валютної системи та забезпечення доступу до міжнародних фінансових ринків на вигідних умовах.

Інституційне зміцнення: посилення ефективності державних інституцій, боротьба з корупцією, забезпечення верховенства права, що є фундаментом для стійкого економічного розвитку.

Інноваційний розвиток: формування сприятливого середовища для науково-технічних розробок, стимулювання інвестицій у дослідження і розробки, інтеграція науки й бізнесу.

Інтеграція у глобальні економічні процеси: розвиток міжнародної торгівлі, залучення прямих іноземних інвестицій, участь у міжнародних ініціативах зі сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності на світових ринках.

Регіональний розвиток і соціальна стабільність: подолання регіональних диспропорцій, підтримка зайнятості, розвиток людського капіталу, забезпечення соціальної згуртованості.

Реалізація зазначених стратегічних пріоритетів дозволить державі не лише мінімізувати ризики глобальної нестабільності, але й забезпечити довгострокову економічну безпеку та сталий розвиток, адаптуючись до нових глобальних викликів.

Ефективне забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобальної турбулентності потребує впровадження комплексу практичних заходів, спрямованих на підвищення стійкості економічної системи, зниження вразливості до зовнішніх та внутрішніх загроз і максимальне використання наявних можливостей розвитку.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобальної турбулентності, цифрової трансформації та енергетичної трансформації є однією з найактуальніших проблем сучасності. Сукупність внутрішніх і зовнішніх загроз вимагає перегляду традиційних підходів до управління економічною безпекою та формування нових стратегій, орієнтованих на підвищення адаптивності та стійкості національної економіки.

Встановлено, що інновації, зелений перехід та цифровізація створюють одночасно як можливості для розвитку, так і нові ризики для економічної безпеки. Позитивні ефекти від впровадження інноваційних технологій, розвитку відновлюваної енергетики та цифрових ринків мають супроводжуватися системними заходами щодо нейтралізації кіберзагроз, технологічної залежності та соціально-економічних диспропорцій.

Обґрунтовано стратегічні пріоритети забезпечення економічної безпеки держави, серед яких ключовими є диверсифікація економіки, підтримка інноваційного ро-

звитку, енергетична незалежність, цифрова трансформація та посилення фінансової стійкості. Показано важливість розробки та впровадження національної стратегії економічної безпеки, що передбачає моніторинг ризиків, оперативне реагування на загрози та активну міжнародну співпрацю.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні інструментарію кількісної оцінки рівня економічної безпеки з урахуванням впливу цифрової трансформації, зеленого переходу та глобальних фінансово-економічних змін.

Перелік використаних джерел

1. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Вплив цифрових трансформацій на забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах глобалізації. *Світ фінансів*. 2024. №4. С. 157-166. DOI: 10.35774/SF2024.04.157
2. Десятнюк О.М., Птащенко О.В. Управління ризиками в цифровій економіці: фінансова безпека та трансформаційні зміни. *Європейський науковий журнал Економічних та фінансових інновацій*. 2024. № 2(14). С. 238-247.
3. Птащенко О. В., Кириленко О. П., Курцев О. Ю. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека. *Бізнес Інформ*. 2024. №7. С. 180–190. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190>.
4. Шевченко І. О. Трансформація цифрової торгівлі: державний та приватний сектори. *Інтелект XXI*. 2023. № 2. С. 5-11. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-2.1>
5. Zybareval O., Shevchenko I., Tulchynska S., Popov O., Yangelov E. Assessment of Spatial Challenges of the Economic Security System of Industrial Enterprises *International Journal of Safety and Security Engineering*. 2022. Vol. 12, No. 4, pp. 421-428.
6. Desyatnyuk O., Krysovaty A., Ptashchenko O., Kyrylenko, O. Financial Security in the Conditions of Globalization: Strategies and Mechanisms for the Protection of National Interests. *Econ. Aff.* 2024. № 69. (Special Issue). P. 261-268.
7. Krysovaty A., Desyatnyuk O., Ptashchenko O. Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security.

African journal of applied research. 2024. №10(1). P. 431–441.

8. Shevchenko I. Factors influencing the investment activity of enterprises in the field of digitalization. *Collection of Scientific Papers "Scientific Notes"*. 2025. № 38(1). P. 275–288. http://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.22.152.158

References

1. Desyatnyuk, O. M., Ptashchenko, O. V. (2024). The impact of digital transformations on ensuring the financial security of enterprises under globalization conditions. *Svit Finansiv (World of Finance)*, (4), 157–166. <https://doi.org/10.35774/SF2024.04.157>

2. Desyatnyuk, O. M., Ptashchenko, O. V. (2024). Risk management in the digital economy: Financial security and transformational changes. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*, 2(14), 238–247.

3. Ptashchenko, O. V., Kyrylenko, O. P., & Kurtsev, O. Y. (2024). The impact of digital transformations on the development of the modern economic space: Human capital, inclusion, security. *Business Inform*, (7), 180–190. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-180-190>

4. Shevchenko, I. O. (2023). Transformation of digital trade: Public and private sectors. *Intellect XXI*, (2), 5–11. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-2.11>

5. Zybarena, O., Shevchenko, I., Tulchynska, S., Popov, O., & Yangulov, E. (2022). Assessment of spatial challenges of the economic security system of industrial enterprises. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 12(4), 421–428.

6. Desyatnyuk, O., Krysovaty, A., Ptashchenko, O., & Kyrylenko, O. (2024). Financial security in the conditions of globalization: Strategies and mechanisms for the protection of national interests. *Economic Affairs*, 69(Special Issue), 261–268.

7. Krysovaty, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital innovations and their ramifications for financial and state security. *African Journal of Applied Research*, 10(1), 431–441.

8. Shevchenko, I. (2025). Factors influencing the investment activity of enterprises in the field of digitalization. *Collection of Scientific Papers "Scientific Notes"*, 38(1), 275–288. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.22.152.158

Стаття надійшла
до редакції : 15.02.2025 р.

Стаття прийнята
до друку: 27.06.2025 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Шевченко І. О. Економічна безпека держави в умовах глобальної турбулентності: виклики та стратегічні пріоритети. *Часопис економічних реформ*. 2025. № 2(58). С. 68–75.

